

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ κ. ΗΑΙΑ ΒΟΥΤΥΡΙΔΗ

ΕΡΩΤΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο μυθιστόρημα και το διήγημα, τα δημιουργήσαν οι αρχαίοι Έλληνες στους τελευταίους αιώνες της προχριστιανικής εποχής και στους πρώτους της χριστιανικής. Από δσα έργα ξεχωρίζουν αυτοί έχουμε σήμερα μερικά, όπως τα «Αιθιοπικά» του Ηλιδόφρου, «Τα κατά Ξανθίππην και Κλειτοφώντα» του Αχιλλέα Τάτιου, «Τα κατά Άνθειαν και Άβροζόμην» του Ξενοφώντα του Εφέσου, «Τα κατά Χαιρέαν και Καλιόρρην» του Χαρίτωντα του Αφροδισεία, «Τα κατά Δάμνην και Χλόην» του Δόγγου και από κάποια άλλα κομμάτια τους μόνο ή την περιλήψη τους.

Το λογοτεχνικό αυτό είδος είχε τη συνέχειά του και στη Βυζαντινή εποχή με το μυθιστόρημα του Θ. Προδόμου, «Τα κατά Ροδάφην και Δουσιλέα» του Ευστάθιου, «Τα καθ' Υσιμίνην και Υσιμιάνα» του Εύγενειανού, «Δρόσιλλα και Χαρικλής» και του Μανασσή «Αρίστανδρος και Καλλιθέα» και με τα μυθιστορηματικά ποιήματα, όπως «Τα κατά Καλλιμαχον και Χρυσορόρην», «Βέλθανδρος και Χρυσάντζα», «Λίθιοτος και Ροδάφνη», «Ιμπέριος και Πλατσαφλόρη» κλπ., που είναι όλα τους Ιπποτικορομαντικές ιστορίες, πολύ υποσημασιτικές.

Στη μεταβυζαντινή εποχή, δηλαδή σ' όλη την εποχή της Τουρκοκρατίας, το είδος αυτό δεν καλλιεργήθηκε καθόλου. Μόνον ο «Ερωτοκόκοτος», το μεγάλο Ιπποτικορομαντικό ποίημα του Κρητικού Βιτσέντου Κορκόρου, μπορεί να χαρακτηριστεί για μυθιστόρημα κι ή «Ωμομορφή Βοσκοπούλα» του Κρητικού Ν. Δραμπητσίου για διήγημα. Άλλα έργα τέτοιου είδους δεν γράφτηκαν ίσαμε τα 1792.

Τη μορφή μυθιστορημάτων έχει κάπως το έργο του Νικ. Μαινοχορδάτου «Φιλόδοξο Πάρεργα», που είναι περισσότερο μά περιγραφή της έθνικης και κοινωνικής ζωής των ελληνικών χωριών στην εποχή της Τουρκοκρατίας. Το έργο αυτό γράφτηκε στην αρχή του 18ου αιώνα μά τυπώθηκε για πρώτη φορά μόνο στα 1800 και είναι γραμμένο κα σ' αρχαία γλώσσα.

Στα 1790 ο Ρήγας ο Βελεστινλής τύπωσε το βιβλίο του που έχει τίτλο «Τό Σχολείον των Ντελικάτων Έραστών», ήτοι βιβλίο ήθικών, περιέχον τα περιεργα συμβεβηκότα των άρχαιων γυναικών του Παρισίου, άμαρτυροσών κατά τον παρόντα αιώνα. Έξ της γαλλικής διαλέκτου νίν πρώτον μεταφρασθέν παρά του Ρήγα Βελεστινλή Θετταλού. Έν Βιέννη της Αυστρίας 1790. Όπως φαίνεται από τον τίτλο του, το έργο αυτό είναι μετάφραση από τα γαλλικά και για τούτο δε μπορεί να χαρακτηριστεί σαν νεοελληνικό διήγημα. Το μόνο που πρέπει να προσέξουμε σ' αυτό, είναι ότι έχει πολλά ποιήματα γραμμένα από Έλληνες. Είναι ποιήματα Φαναριωτών ποιητών έρωτικά και από εκείνα που τα μάζευαν πολλοί Έλληνες αντιγράφοι τας σε ξεχωριστά τετράδια και έκαναν τις κοπιτικές συλλογές, που τις έλεγαν ροστάκια. Ο Ρήγας μετάφρασε το έργο αυτό, επειδή, καθώς το λέει στον πρόλογο του, είχε την ιδέα, ότι για να μορφώνεται ο λαός, έπρεπε να του δίνονται και βιβλία διωκοδαστικά.

Στα 1792 όμως τυπώθηκε ένα βιβλίο, που αυτό πειά μπορούμε να το ελπίζουμε την πρώτη δομητή νεοελληνικών διηγημάτων. Είναι το βιβλίο που έχει τίτλο «Ερωτος Αποτελέσματα», ήτοι ιστορία ήθικορωματικά με πολιτικά τραγωδίας. Τυπώθηκε κι αυτό στην Αυστρία. Πριν προχωρήσουμε για να περιγράψουμε το περιεχόμενό του, είναι

γαδία μου, έκεινη τη στιγμή... Είχα θυσίασι τα πάντα σ' αυτή τη γυναίκα κι' όμως έκεινη, όχι μόνο δεν έννοιωθε τίποτε για μένα, παρά μ' άπατούσε μ' έναν άλλον :

Έκεινη τη στιγμή δεν μπορούσα πια να συλλογισθώ τίποτα και χωρίς να ξέρω τι κάνω, έβγαλα το περιστοφό μου κι' έπυροβόλησα με λύσσα τη σπαά του άγνωστου...

Ομιώμα ότι τον είδα ν' άνοιξη τα χέρια και να πέρτη πρός τα πίσω κι' ότι άκουσα τη Ζανέττα να σίγην μιά σπαραχτική κραυγή... Έπειτα άρχισα να τρέχω σαν τρελλός και γρήσια στο σπίτι μου, για να βρω λίγη ήσυγία και να μωρέσω να συγκεντρώσω τις σκέψεις μου.

Έπέερα λοιπόν έτσι ως μωή ώρα, όταν έξαφνα άκουσα να χτυπούν στην πόρτα μου. Α! κώμε!... Πώς μωρώ να ξεχάσω ποτέ το θέμα που παρουσιάστηκε τότε μπροστά στα μάτια μου;... Μω έχην φέρει το Ραούλ, το γικό μου, καταματωμένο και νεκρό σ' ένα φορέο!... Αυτός ήταν ο μορφόσι έρωσής της Ζανέττας, χωρίς να το ξέρω, χωρίς να το ήποπτεύομαι...

Ό, τι κι' αν σάς είπα άκόμα είναι πειά περριτό... Καταλαβαίνετε την τραγωδία μου... Είμαι τώρα ο πιο δυστυχισμένος άνθρωπος του κόσμου και ή μόνη μου παρηγοριά είναι ότι δεν θά μωρέσω ν' άνθέξω πωλιν καιρό μέσα σ' αυτή τη φυλακή... Ο θάνατος θά έρθη γρήγορα να με λυτρώση...

Κι' ο γιωρός Μερλιέ έκρινε το πρόσωπό του μέσα στα ώχρά κι' αδύνατα χέρια του κι' άρχισε να κλάει σιωπηλά, προφέροντας με ραγιαμένη φωνή το όνομα του παιδιού του...

ΠΙΕΡ ΜΑΡΤΕΝ

ανάγκη να ειπώμε λίγα λόγια για το συγγραφέα του.

Πολλοί πιστεύουν ότι συγγραφέας του είναι ο Άθανάσιος Ψαλλίδας, ο περιφημος Γιαννιώτης λόγιος και δημοσιολογός, ο δάσκαλος και φίλος του ποιητή Ι. Βαλαρά. Πρώτος που βεβαίωσε τέτοιο πρόβλημα είναι ο Άγγλος Γλώφορ στα 1882. Μά όταν προσέξει κανείς στο πνεύμα του βιβλίου και σ' όλο το περιεχόμενό του θα νοιώσει άκείως ότι τέτοιο βιβλίο δε μπορούσε να το γράψη ο Ψαλλίδας, επειδή δεν ταιριάζει καθόλου και στην αυστηρότητα της ήθικης του και στις ιδέες του και σ' όλο το χαρακτήρα του άκόμα και στη γλώσσα. Έξον όμως απ' αυτά, ο συγγραφέας των «Αποτελεσμάτων του Έρωτος» μάλαί για μερικά καθέαστα της ελληνικής ζωής στην Πόλη και δίνει και πληροφορίες για την Πόλη σαν άνθρωπος που γεννήθηκε κι' έζησε πολλά χρόνια σ' αυτή και που γνώρισε καλά τους Πολίτες ενδο ο Ψαλλίδας καθώς είναι γνωστό δεν έπληξε ποτέ στην Πόλη.

Άλλοι δέχονται, ότι το βιβλίο το έγραψε ο Ρήγας Βελεστινλής. Ο Π. Ματαράγκας μάάλιστα στον «Παρνασσό» του, δηλαδή στην ποιητική άνθολογία, που τύπωσε, το λέει χωρίς καμιά επιφύλαξη πως το έγραψε ο Ρήγας. Μά κι' ή γνώμη αυτή δε στηρίζεται σε καμια θετική απόδειξη. Το μόνο που μπορούσε να υποστηρίξη για τέτοιο γνώμη είναι ότι μερικά από τα ποιήματα που υπάρχουν στο «Σχολείο των Ντελικάτων Έραστών» υπάρχουν και στα «Ερωτος Αποτελέσματα». Μά τα ποιήματα αυτά δεν είναι του Ρήγα, άλλα Φαναριωτών στιχογράφων, καθώς είπαμε παραπάνω, και που είχανε διαδοθεί, πού σε όλους τους Έλληνες.

Ποιος λοιπόν είναι ο συγγραφέας του; Στην πρώτη έκδοση του βιβλίου, που έγινε στα 1792, υπάρχει κι' ένα προσόμιον. Το προσόμιον αυτό έχει ύπογραφή Ι. Κ. Έδώ και τέσσερα χρόνια ή δεσποινίδα Κοιμητόγλου έφερε και χάρισε στην Έθνική Βιβλιοθήκη ένα αντίγραφο του βιβλίου ύμοροφορημένο σε μικρό σχήμα και καλοδεκμένο. Είναι πιστό αντίγραφο της πρώτης έκδοσης. Στην αρχή-αρχή του αντίγραφου αυτού, που έχει και το προσόμιον με την ύπογραφή Ι. Κ., ο παλιός λόγιος Μυρτίλλος Άποστολίδης έχει γράψει με το χέρι του μιά σελίδα, όπου λέει, ότι ο Ι. Κ. είναι ο Ιωάννης Κοιμητόγλου. Και δίνει τις πληροφορίες ότι ο Ι. Κοιμητόγλου ήταν έμπορος Πολίτης, που έζησε στη Βιέννη μά ήταν και λόγιος κι' έχει γράψει διάφορα έργα. Λόγιος ήταν άκόμα κι' ο θεός του, Κοιμητόγλου κι' αυτός, που έζησε στη Βιέννη κι' έμπορευόταν έκανε όλη ή οικογένεια Κοιμητόγλου το εμπόριο των άμυδάων. Κάτω από τις πληροφορίες του Άποστολίδη υπάρχει μιά άλλη σημείωση, που λέει ότι το χειρόγραφο αυτό βρέθηκε μέσα στα βιβλία του Ιωάννου Κοιμητόγλου. Καθόλου παράξενο λοιπόν ο Ι. Κ. να είναι ο Ιωάννης Κοιμητόγλου, συγγραφέας του βιβλίου και το χειρόγραφο να είναι το πρωτότυπο από όπου τυπώθηκε το βιβλίο.

Το νόστιμο είναι ότι πολλοί βαζούν συγγραφέα του βιβλίου τον τυπογράφο Γλακί, επειδή άργότερα στα 1816 το Ξανθίππουσε αυτός στη Βενετία κι' άλλοι το νεώτερο όλομο Ι. Βελεστινλή, επειδή... σε κάποιο αντίτυπο είχε γράψει με το χέρι του κάποια σημείωση ότι το βιβλίο πρωτοτυπώθηκε στη Βιέννη στα 1792.

Όποιος κι' αν είναι όμως ο συγγραφέας του, ή ο Κοιμητόγλου, καθώς φαίνεται στο πιθανό, ή ο Ρήγας, ή κανένας άλλος, ή μωρη άξια το βιβλίου αυτού είναι ότι παρουσιάζεται σαν ή πρώτη δομητή νεοελληνικών διηγημάτων. Για λογοτεχνική άξια του δε μπορεί να γίνη βέβαια κανένας λόγος. Είναι πιο κάτω κι' από το πωστό, και και το περιεχόμενό του και για τη γλώσσα του. Χωρίς να κανη μωρησος τον πολύ αυστηρό κριτικό, μπορεί να το ελπ ή άρδεστατο. Κι' όμως ή άρδια έχει και κάποια νοστιμάδα, αν μπορούσε να χρησιμευοποιήσεται το δξώμορο αυτό σχήμα και να ειπώμε ενόσθη άρδεια. Άν έχει κανείς την ήπομνη και το διαβάσει, θα γείλαση πολλές φορές γι' όσα να θέλη με την κοπιτή άρδεια του, με τις γλωσσολογικές πωρη ήρώων του, με την ερωτολαβεία τους και με την τραγωδοματική τους.

Το βιβλίο έχει τρία διηγήματα, που ο συγγραφέας τα λέει άποροφίες:

«Ιστορία πρώτη, περιέχουσα, τον σφεδρην έρωτα ενός Κωνσταντινουπόλιτου». «Ιστορία δεύτερη, περιέχουσα τον έλευσινθό έρωτα ενός Κερκυραίου δραγουμάνου του της Βενετίας περιούβου εν Κοστατινουπόλει». «Ιστορία τρίτη, περιέχουσα διάφορα έρωτικά περιστατικά τινός Ζαγοραίου ενός ενός, και πρδών... πωρη της εν Ρωσία κόμης Πολτάβας».

Τρεις ιστορίες όπου ο έρωτας, κ ε ρ α ν ο θ ο λ ο ς έρωτας όργιασει.

Άξίζει ν' άντιγραφή ένα κομμάτι από την αρχή της πρώτης ιστορίας, επειδή μάς δίνει όχι μόνο δείγμα της γλώσσας και της περιγραφικής ικανότητος του συγγραφέα, άλλα και κάποιες πληροφορίες για τις πνευματικές προμήσεις των γραμματισμένων Έλλήνων της Πόλης στην εποχή έκείνη.

Αυτά όμως στο προσεχές β' και τελευταίο άρθρο μας για τα «Ερωτος Αποτελέσματα».